

NEUITAREA, DATORIA NOASTRĂ PROFESIONALĂ ȘI MORALĂ

Vlad POHILĂ

S-a spus, cu diferite ocazii – și pe bună dreptate –, că bibliotecile sînt depozitele seculare, dar și milenare, ale memoriei colective, fie că e vorba de localități concrete, fie de țări, popoare, uniuni sau asociații de state etc. Nu numai cărțile, presa periodică, manuscrisele, CD-urile, videocasetele și alte documente sînt componentele respectivului depozit al memoriei umane. Într-o măsură covârșitoare contribuie la perpetuarea, îmbogățirea, diversificarea acestui memorial și cele mai diferite manifestări organizate de către bibliotecari. An de an, pe agenda bibliotecilor noastre, am impresia, este tot mai mare numărul de activități omagiale și de comemorare a unor personalități marcante din trecut și contemporane, conferindu-se acestor manifestări, pe lângă aspectul informativ-estetic, și un tot mai subliniat substrat instructiv, educativ, moral, dacă vreți. Omagiind și comemorînd personalități, evenimente și instituții, bibliotecile le includ, astfel, într-un **circuit al cinstirii memoriei**, dar și **al prețuirii, al (re)punerii în valoare, al (re)descoperirii**, din punctul de vedere al percepției contemporane, a unor talente, opere sau capodopere, a unor fapte de importanță majoră pentru istoria, pentru însăși existența comunității. A pune în valoare și a menține personalități, instituții, evenimente majore într-un **circuit al neuitării** este, de fapt, o datorie profesională a bibliotecarilor – ca și a muzeografilor, a istoricilor sau a jurnaliștilor, fiecare avînd grila proprie de marcaj. Este însă și o datorie morală a bibliotecarilor să mențină nestinsă flacăra neuitării și cinstirii înaintașilor, dar și a contemporanilor ajunși la o cotă a împlinirilor. Această datorie își va păstra va-

labilitatea atîta timp cît trăiesc oameni ce-și îndreaptă pașii spre bibliotecă fiind convingși că ei merg într-o instituție distinctă de cultură, unde găsesc un alt fel de socializare – dar și un alt fel de intimitate – decît la muzeu, la teatru, la filarmonică, la școală, la Academie etc. Ca să nu mai vorbim de internet, unde găsești cam de toate, însă cam toate sînt concepute altfel decît își doresc reprezentanții cîtorva generații obișnuite cu valorile erei dinaintea răspîndirii masive a „păienjenişului” electronic.

După cum pot deduce din observațiile proprii, de-a lungul anilor, cei mai mulți bibliotecari din rețeaua Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” vădesc destule abilități în a organiza manifestări culturale cu caracter omagial-comemorativ. Contează mult, în această ordine de idei, alegerea personalității ce devine obiect al evenimentului. De obicei, cei omagiați sau comemorați sînt scriitori, artiști, oameni de cultură sau de știință, mai rar fruntași ai vieții sociale, ajunși la o aniversare, numită la noi „rotundă”: a 50-a, a 60-a, a 75-a, a 100-a, a 150-a ș.a.m.d. de la nașterea, în unele cazuri – și de la decesul acestora. Surse de inspirație, adică de informare, ne servesc dicționarele, enciclopediile, instituțiile mass-media, inclusiv internetul. De aproape un sfert de secol se editează, sub auspiciile Bibliotecii Naționale a R. Moldova, *Calendarul Național* care, ca și *Aniversări culturale*, elaborate de Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”, sînt de un real folos pentru toți bibliotecarii. Departamentul „Memoria Chișinăului” din cadrul BM alcătuiește de cîțiva ani buni ghidul *Chișinăul în date și evenimente*, ce-i drept, numai în versiune electronică, dar a cărui

utilitate este tot mai evidentă. La acest sfârșit de an deja vechi, 2014, vom face și noi o succintă trecere în revistă a unor aniversări culturale din 2015, care ni se par demne de atenția bibliotecarilor, respectiv, a utilizatorilor noștri. Nu căutați în listele de mai jos decât niște repere, niște sugestii pentru posibile manifestări culturale – de la acțiuni cu largă desfășurare pînă la reviste bibliografice pentru o mai bună orientare a cititorilor în tot mai copleșitoarea avalanșă informațională: cărți, autori, curente, grupări, școli și alte fenomene literar-artistice, culturale, științifice, sociale etc.

Vom începe, în mod firesc, cu scriitorii aniversați în 2015. Nu numai pentru că literații sînt, probabil, principalii actori ai spectacolului bibliologic, dar și pentru că mulți dintre ei, contemporanii noștri, au devenit fideli și generoși prieteni ai Bibliotecii Municipale, inclusiv ai tuturor filialelor acesteia, de obicei, conform situării bibliotecilor din sectoare, respectiv, potrivit locului de trai al condeierilor.

Vom menționa că la momentul apariției acestui număr de *BiblioPolis*, unele aniversări vor fi deja trecute, or, aceasta nu poate fi un prilej de indispoziție: a felicită pe cineva, a-l omagia, a-i pune în evidență opera, este un gest oricînd binevenit, aici ordinea filelor din calendar își pierde din valoarea intrinsecă. Așadar, au în acest an „date rotunde” de la naștere Ion Iachim, Nicolae Esinencu, Ion Ciocanu, Gheorghe Calamanciuc, Petru Cărare, Haralambie Moraru, Theodor Codreanu de la Huși, Val Butnaru, Ion Diordiev, Alexandru Donos, Liuba-Drăgostița Bujor, Claudia Partole, Leo Bordeianu, Catinca Aghache din Iași, Iurie Colesnic, Andrei Strâmbeanu, Vsevolod Ciornei, Vasile Tărățeanu de la Cernăuți, Paul Goma de la Paris, Dumitru Apetri, Pavel Darie, Ion Anton, Iurie Donici ș.a. Dintre reprezentanții minorităților naționale de la noi au ajuns la aniversări demne de reținut Gheorghe Barbarov, poet de expresie bulgară; Boris Sandler, scriitor și tradu-

cător evreu, stabilit în Israel, apoi în SUA; Todur (Feodor) Angheli, poet, publicist și traducător găgăuz, decedat în anul trecut.

Ar fi marcat în 2015 diferite aniversări și unii scriitori plecați relativ recent dintre noi, în lumea celor dreupți: Arhip Cibotaru, Serafim Saka, Alexandru Gromov, Anatol Ciocanu, Valeria Grosu, Ion Proca, Valeriu Babansky...

Lista scriitorilor clasici aniversați în 2015 nu este prea lungă: Ion Neculce, Titu Maiorescu, Ion Pillat, C. Dobrogeanu-Gherea, Victor Crăsescu... Ultimul din acest șir, născut, de altfel, la Chișinău, pelerin prin America de Nord și stabilit cu traiul în Dobrogea, este un scriitor original, un veritabil maestru al prozei scurte, comparabil cu Cehov sau O'Henri. Cu regret, V. Crăsescu este în ultimul timp un nedreptățit: rar editat, rar citat și, probabil, rar recitat, deși, cu certitudine, ar fi pe placul multora. La această listă de clasici, modestă, după cum am menționat, se vor adăuga numele a trei personalități ce vor domina, neîndoios, gala manifestărilor de omagiere-comemorare: Constantin Stere, Lucian Blaga și Liviu Rebreanu.

Deși... la drept vorbind, anul curent va fi dominat de personalitatea și creația lui Grigore Vieru, care ar fi împlinit 80 de ani. Se va afla în centrul atenției generale nu numai că 2015 este declarat, fie și semi-oficial, Anul Grigore Vieru. Chiar fără această consacrare, dragostea și prețuirea de care se bucură, de cîteva decenii bune, opera vieriană în întreg spațiul românesc, îi vor asigura o frumoasă și constantă prezență la cele mai diferite manifestări desfășurate în numeroase instituții, inclusiv în biblioteci. Deși a fost, și rămîne, un „poet al tuturor”, Gr. Vieru a fost deosebit de sensibil față de un segment aparte al populației: copiii și adolescenții, poate cei mai harnici și mai devotați utilizatori ai bibliotecilor, tot ei și cei mai siguri cititori ai zilei de azi și ai celei de mîne.

În cele din urmă, însă, Grigore Vieru, ne-a dat atît de mult: poezii, cîntece, idei, repere, modele ș.a.m.d., încît, acum, cînd a

venit timpul să-i răsplătim generozitatea, sîntem datori să o facem cu mult suflet, așa cum i-ar plăcea și inconfundabilului nostru poet, învățător, purtător de făclie pe drumul greu pentru dreptate și frumos.

Două aniversări „rotunde” are în 2015 Paul Celan (1920-1970) – un scriitor cu statut național incert, poet și eseist de limbă germană, născut în România, la Cernăuți, mort la Paris. Este un scriitor de certă valoare europeană, ba chiar universală. A fost și un iscusit traducător: a tălmăcit, bunăoară, în premieră, proza lui F. Kafka în română, iar din română în germană a transpus versuri de Tudor Arghezi.

Familiarizarea cititorilor noștri cu opera unor scriitori ca P. Celan s-ar înscrie perfect și în conceptul de **An al promovării valorilor europene**, la care subscriu în 2015 și bibliotecile.

Dintre străini merită a ne aminti de grecul Nikos Kazantzakis, rusul evreu Boris Pasternak, japonezul Yukio Mishima, francezul Rolan Barthes, la care fac trimitere cam toți criticii literari de la noi și din alte părți. Pentru amatorii de literatură SF vom aminti de aniversarea lui Arkadi Strugațki, unul din cei doi frați ruși-evrei cu ale căror opere s-au delectat mai ales cititorii de după „cortina de fier”: din Rusia, din alte republici ale URSS, din statele așa-zisului „lagăr socialist”. În Franța se va marca la nivel național aniversarea celui care ne-a povestit despre Tartarin din Tarascon: Alphonse Daudet (1840-1897); în Bulgaria se vor aduce omagii poetului, prozatorului și publicistului Ivan Vazov (1850-1921), a cărui viață este strîns legată și de România. Letonii au declarat anul 2015, inclusiv prin calendarul UNESCO, drept An al poetului și dramaturgului național Jānis Rainis (1865-1929) și al soției sale, scriitoarea cunoscută sub pseudonimul Aspazija (1865-1943).

De la scriitori, vom trece la oamenii de artă, menționînd că în 2015 avem prilejul de a-i felicita pe Maria Mocanu, Sandu Grecu, Victor Voinicescu-Soțchi, Stela Po-

pescu, Tudor Gheorghe, Vasile Iovu, Ion Ungureanu, George Ciolpan, Ion Paulencu, Vladimir Curbet ș.a. Îi vom comemora pe artiștii de teatru și film, cîntăreții și muzicienii Chiril Știrbu, Petre Teodorovici, Constanța Târțău, Sergiu Nicolaescu, Maria Bieșu, Titus Bogdan-Jucov, Constantin Notarra, Sandri-Ion Șcurea...

Zăbovind nițel în dreptul artiștilor plastici, amintim de numele unor personalități marcante ale genului precum Isai Cârmu, Ion Tăbârță, Valentina Brâncoveanu, Ion Moraru, Valentina Rusu-Ciobanu, Andrei Sârbu, Valeriu Herța, Tudor Zbârnea ș.a.

Dintre oamenii de artă străini, merită a fi comemorați: pictorul postimpresionist franco-olandez Vincent Van Gogh, actorul și cîntărețul american Frank Sinatra, pictorul și desenatorul rus Kazimir Malevici – teoretician și promotor al suprematismului, cunoscut mai ales ca autor al absurdei lucrări *Pătratul negru*. Un nume de rezonanță în arta europeană din sec. XX este cel al lui Ossip Zadkine (Iosif Țadkin), sculptor francez, din evreii de la Vitebsk, Bielorusia (ca și pictorul Marc Chagall), autor de creații în manieră cubisto-expresionistă: *Mica Pieta*, *Orfeu*, monumentul lui Van Gogh, *Orașul distrust* – la Rotterdam, Olanda. Ne oferă un prilej de repunere în atenție și Le Corbusier (1887-1965; pe numele adevărat Charles-Édouard Jeanneret-Gri), arhitect, pictor și designer francez de origine elvețiană, pionier al avangardei în arhitectură, părintele funcționalismului în construcțiile urbane. Este „zidarul” care a lansat un extraordinar apel către șefii de stat: „Dați cetățenilor voștri case! Căci omul fără casă își pierde omenia.” A ajuns la 75 de ani și aparent mereu tînărul actor polonez Daniel Olbrychski, cel care a conferit strălucire multor filme de faimosul regizor Andrzej Wajda, dar și de alți mari cineaști din Polonia, Germania, Franța sau Rusia.

Din șirul oamenilor de știință aniversați în 2015, dorim să desprindem numele a cîțiva istorici, toți buni prieteni ai

bibliotecilor, și ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” poate în mod deosebit: acad. Ioan-Aurel Pop, rectorul faimoasei universități din Cluj-Napoca, Gheorghe Palade de la USM, Gheorghe Negru, Valentina Eșanu, Nicolae Enciu de la AȘM, Anuța Boldureanu de la Muzeul Național de Istorie... Două aniversări stau în dreptul lui Nae Ionescu (1890-1940) – filozof, logician, profesor, jurnalist, dar și o conștiință și o jertfă. Nae Ionescu trebuie scos din umbra uitării sau neglijării măcar și pentru că a fost capabil să adune în jurul său și să eleveze o pleiadă de membri ai generației de aur interbelice a literaturii și gândirii românești: Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Mihail Sebastian, Emil Cioran, Vasile Moisescu, George Murnu ș.a.

Nu vom uita nici de colegii de breaslă, bibliotecari și bibliologi: Ion Șpac, veteran al bibliografiei naționale, Nelly Țurcan de la USM, Tatiana Ischimji de la Biblioteca evreiască „Ițic Mangher”, Vera Osoianu de la BNRM, Elena Harconiță de la Universitatea din Bălți, Lidia Sitaru de la Orhei, Elena Corotenco de la AȘM. Un omagiu aparte merită să aducem lui Ion Madan, prodigiul bibliograf și învățător al tuturor bibliotecarilor basarabeni, studentii lui în anii 1970-2000. În ultima zi de vară ne vom aminti din nou de Traian Brad, cel cu atâtea merite față de noi și care a plecat atât de repede din această lume...

Este destul de mare lista lingviștilor aniversați în 2015: Maria Cosniceanu, Vitalie Marin, Nicolae Corlăteanu, Nicolae Mățaș (tot el și un remarcabil poet și frunțaș al vieții publice), Andrei Avram de la București, neînfricatul apărător al limbii române din Basarabia sub ocupație sovietică Valentin Mândăcanu, Valeriu Rusu, basarabeanul care ne apăra valorile naționale din Franța... Alături de ei se înscrie și Klaus Heitmann (n. 1930), un viguros lingvist și filolog german, romanist și românist, autor al unor monografii despre limba, literatura și mentalitatea românilor. Fiind

pasionat – după cum a declarat într-un interviu – în egală măsură de Eminescu și de Basarabia, K. Heitmann a denunțat încă în anii '60-'70 ai secolului trecut falsul limbii „moldovenesti”, din care motiv a devenit în URSS un „nume odios”. Este momentul să-l omagiem pe merit; Academia de Științe a Moldovei, credem, ar putea să o facă cel mai frumos, acordându-i titlul de membru de onoare.

În Polonia, toamna, iar în Franța – iarna, se vor marca 250 de ani de la nașterea muzicianului Michał Kleofas Ogiński (1765-1833), respectiv, un centenar de la venirea pe lume a celebrei cântărețe Edith Piaf (1915-1963). Doar *Balada* lui Ciprian Porumbescu și *Rapsodia română* a lui George Enescu poate fi mai plăcută auzului nostru decât *Poloneza* lui Ogiński; numai cîntecele Mariei Tănase pot fi ascultate mai cu nesăț decât piesele incluse în repertoriul șansonistei franceze. La 28 octombrie va împlini 60 de ani faimosul Bill Gates, cofondatorul (cu Paul Allen) al Corporației „Microsoft”, cel mai bogat om din lume, și nu numai în privința capitalului. Merită sincerele, călduroasele noastre felicitări și urări de bine pentru că ne-a adus în case internetul, iar mai recent, împreună cu soția, dna Melinda Gates, derulează programe eficiente de computerizare a bibliotecilor din România, apoi și din R. Moldova.

Există însă personalități și evenimente ce se situează dincolo de orice aniversări, mai presus de orice dată fixă. Oricît de tentant ar fi să întocmim aici o listă lungă, cuprinzătoare, ne vom limita la doar o personalitate și la o zi, ambele semnificative, mereu majore, pentru noi: Mihai Eminescu și 31 August – Ziua Limbii Române. À propos, de cîțiva ani, ziua de naștere a lui Eminescu, 15 ianuarie, coincide cu Ziua culturii naționale. De fapt, nu este o simplă coincidență, este mai curînd o legitate, o legitimitate, în a cărei realizare sîntem implicați direct și noi, lucrătorii din rețeaua de biblioteci.